

Ako ste pa trudni, ako vam je dolg čas, in ne veste kaj bi začeli, vzemite knjižice v roke, v katerih so lepe in naukapolne povesti, zgodbe, popisi svetá in narodov, domačih in tujih krajev, popisi raznih rastlin, živalic i. t. d. — vsaj imate v ta namen veliko primernih knjig v našem milem maternem jeziku, posebno one, ki je izdaja slavna družba sv. Mokorja, so zlata vredne. Ako to storite, zagotovim vas, da si bode po tej poti prav prijetno krátili čas, zraven si pa še bistrili um in blažili sercé. Berite tudi radi primerne in koristne časopise, kateri nam popisujejo različne reči in mnogoverstno gibanje ljudi po svetu ter nam kažejo njih véde in znanosti. To priporočam posebno tebi bolj odrasla slovenska mladost. Ako ne storiš tega, kar sem ti ravno nasvetoval, ostala boš kakor kazalo na uri, ki ostane vedno na enem mestu, dasiravno se zmiraj dalje pomikuje.

Človek si pa tudi smé o pravem času nekoliko odpočiti, in sprehajaje se, ali kako nedolžno igro igraje, ali lepo godbo poslušaje, ali pa na kak drugi način spodobno razveseljevati; kajti kakor struna, katera stoji dolgo napeta, póči naposled, ravno tako bi tudi človeški duh, če bi se preveč natezal premalu opešal in naposled oslabil. — Kdor pa bode tako ravnal, kakor vam sem povedal, ta bode zlati čas prav obračal, bode ž njim napredoval, ter tako koristil sebi in svojemu bližnjemu. *A. Jurinec, mladenec.*

Prirodopisno-natoroznansko polje.

N a v a d n i z o b n i k .

Zobnik, kurja smert, ali trava sv. Antonije (*Hyoscyamus niger*) se koj lahko spozna po temnobledej podobi in jako zopernem, nekako po tobaku dišečem, zelo omotnem duhu. Okusa je grenkega in réznega. Vže teh znamenj bilo vam bi menda zadosti v spričalo, da se s to rastlino ni varno igrati, še manj pa jo duhati. Da se pa vendar ž njo prav natanko seznanite, popisati vam jo hočem nekoliko obširnejše. — Zobnik je eno- ali dveletna rastlina; korenino ima koželjasto, raskavo nagerbljeno, vlaknato, blizo pol palca debelo, zunaj rujave, znotraj bele barve; steblo stoji po konci,

je 1—2 čevlja visoko, lepo okroglo, lepljivo kosmato, umazano-zelene barve, ter nosi prav obilo jajčasto podolgastih, spodej širokih, ob robu izbočenih, mehko-volnatih listov. Steblo in listi pokriti so z belo, mehko volno, ki je posebno proti srednjemu rebbru čedalje gostejša. Listi so proti spodnjemu konci čedalje širji in sivo-zeleni. Cvéti imajo kratek pecelj, sedé posamezno v listnih pashah, gornji se držé po konci, vsi drugi pa visé. Čašo imajo peterozobnato, vrečasto, usnjenasto, ki je umazano-rumene barve. Venčič je lijast, dvakrat tako velik kakor čaša, bledorumen in s temnovijolčastimi žilami opisan. Na istem mestu, kjer je stala poprej čaša, pokaže se po odpadlem cvetji plod. Glavica je jajčasta, najpred lepo zelena, pozneje pa rujavkasta in kakor lešnik debela. V vsakej semenskej glavici, ki se odpre s pokrovcem, zaperto je po več sto zeló majhnih, černorujavih, jajčastih, nekoliko vtisnjenih zernic, ki je v dva predelka loči navpik stoječa glavična stena.

To zoperno smerdeče, jako omotno in strupeno zelišče raste po vsej Evropi, najraje po starem zidovji, grobljah, kraj potov, ob plotih in ograjah, pokopališčih in njivah; cvetě meseca junija, julija in avgusta.

Ako človek povžije le nekoliko zernic od tega strupenega zelišča, kmalu dobi hudo vročino, gerlo se mu začne sušiti, začne bljuvati, glava mu postane težka, da jo komaj nosi, drémlje se mu, nemiren postaja, jezik se mu upira, da ne more govoriti, punčica v očesu se mu zdaljša, pred očmi se mu temní, trese in lómi ga po udih, bésen postane in začne blésti. Kdor pa veliko tega strupenega seménja povžije, potem je le smert, ki naredí konec njegovim strašnim bolečinam.

Pravijo, da eno samo zelišče obrodi po 50.000 strupenih zernic; le prevdarite otroci to ogromno število in pomislite, ako se bi iz vsakega zernica zaplodila prihodnje leto zopet nova rastlina, koliko strupenega semenja bi to bilo! Tóda modri stvarnik je tudi zato skerbél, da se ta strupena rastlina ne more v preobilnem številu razmnožiti, kajti ustvaril je mnogo drobnih tičic, merčesov in drugih živalic, ki prav marljivo to škodljivo semenje pobirajo, da se iz njega ne morejo nove rastline zaploditi. — Strupeño seme pa imajo zdravniki tudi za dobra zdravila v nekaterih boleznih. Primešajo je namreč v majhnej meri drugim zdravilom in dajejo bolnikom, kedar je čutnice bolé ali kerč napada; pravijo, da jim to olajša bolečine in naredi prav dobro spanje. Tedaj tudi strupene rastline je Bog ustvaril človeku v prid, ako je le človek pametno rabi.

Tudi beli zobnik (*Hyosciamus albus*), ki večkrat po naših vertih raste, je strupen, a vendar ni nikoli tako nevaren kakor poprejšni. Najbolje je pa vendar, da se vseh strupenih in škodljivih rastlin izogibljete in je pustite v miru, kajti že marsikateri otrok, igravši se s takimi rastlinami, ki so polne strupa, moral je strašne bolečine preterpeti in naposled še celó umreti.

Cvetličica mars'která prav lepa se ti zdi,
Pa le previden bodi, — v njej strup lahko tičí!

T.

